

A 1002 kopia
oryginał w Archiwum Zakładowym 35

INSTYTUT GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ I KOMUNALNEJ
ODDZIAŁ W KRAKOWIE

Zakład Metodyki Planowania Urbanistycznego
i Projektowania Architektonicznego

MODELE TURYSTYCZNEGO UŻYTKOWANIA
I OCHRONY PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH
Etap III. Synteza badań

Zespół autorski:

dr Maria Baranowska-Janota
mgr inż. Grażyna Korzeniak

Kierownik Zakładu

.....
M. Janota

Dyrektor Oddziału

DYREKTOR

.....
[Signature]

Kraków, 1989 r.

Wstęp

Zadanie badawcze pt. "Modele turystycznego użytkowania i ochrony parków krajobrazowych" zostało opracowane w ramach C.P.3.P. 08.06 "Turystyka jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego, w grupie tematycznej III pt. "Potencjał przestrzenny i rozwój turystyki Polskiej" w ramach tematu "Ochrona i użytkowanie przyrodniczej przestrzeni turystycznej".

Praca podzielona została na 3 etapy:

Etap I - Opracowanie koncepcji badawczej - zakończono w 1986 r.

Etap II - Studia i badania nad użytkowaniem i ochroną parków krajobrazowych - zakończono w 1988 r.

Etap III - Synteza badań - zakończono w 1989 r.

Prezentowane poniżej opracowanie stanowi III etap prac nad tematem. Wykorzystano w nim cały zasób informacji zebranych w dwóch wcześniejszych etapach prac.

1. Turystyczne użytkowanie parków krajobrazowych - stan istniejący /synteza II etapu prac nad tematem/.

1.1. Wprowadzenie.

Park krajobrazowy jest to obszar o określonych granicach, obejmujący na ogół wiele ekosystemów naturalnych /lasy, łąki, jeziora, ciekły/, stosunkowo mało przekształconych lub przekształconych, a także ekosystemy utworzone w wyniku działalności człowieka /pola uprawne, pastwiska, sady/ oraz w wielu przypadkach obszary zabudowane o charakterze wiejskim a nawet miejskim.

W obrębie parków krajobrazowych często znajdują się rezerwaty przyrody, a ponadto pojedyncze obiekty kultury lub ich zespoły, czasem o randze zabytków.

Każdy park swym krajobrazem ma reprezentować strefę krajobrazową w której jest położony.

Parki krajobrazowe tworzone są w celu ochrony charakterystycznych dla danego regionu cech naturalnych środowiska którego rola ma polegać na utrzymywaniu wysokiej aktywności ekologicznej regionu - i wartości fizjonomii krajobrazu, przed niepożądanymi przekształceniami /por. też B.Ptaszycka-Jackowska, M.Baranowska-Janota 1987/.

Na terenie parków krajobrazowych nie wyklucza się działalności gospodarczej lecz podporządkowuje się ją warunkowi zachowania wartości środowiska przyrodniczego.

Jedną z głównych funkcji przyznawanych parkom krajobrazowym jest funkcja turystyki, przy czym pierwotnie zakładano, że park krajobrazowy służyć będzie rekreacji przejawiającej się różnymi czynnymi i biernymi formami wypoczynku /Z.Novak 1963/, turystyce masowej, której zadaniem będzie odciążenie parków narodowych od nadmiernego ruchu turystycznego. W latach 1970-80 wraz z intensyfikacją prac koncepcyjnych i projektowych nad parkami krajobrazowymi nastąpiła ewolucja poglądów na ich cele i funkcje. Przy czym funkcja turystyki ujmowana jest w rozmaity sposób zarówno w teoretycznych rozważaniach jak i w konkretnych rozwiązaniach.

I tak np. S.Michalik /1974/ zwracał uwagę na to, aby kształtowanie krajobrazu w parkach krajobrazowych szło

w kierunku uzyskania wysokiej efektywności rekreacyjnej przy równoczesnym zabezpieczeniu wartościowych elementów przyrody. S.Kozłowski /1979/ uznał, że parki krajobrazowe powinny być traktowane jako strefy ciszy a dostosowane jedynie do penetracji pieszej, rowerowej lub kajakowej.

W koncepcji ochrony krajobrazu /Koncepcja 1979/ opracowanej przez Państwową Radę Ochrony Przyrody znajduje się następujący zapis: " właściwą i jedyną formą turystycznego udostępnienia parku krajobrazowego jest zwiedzanie krajoznawcze oparte o sieć wyznaczonych szlaków turystycznych i punktów widokowych oraz formy turystyki kwalifikowanej, z wyjątkiem turystyki motorowej. Na terenie parku powinien obowiązywać zakaz lokalizowania obiektów dla potrzeb turystyki i wypoczynku o charakterze pobytowym ...".

Z kolei w poszczególnych uchwałach WRN ustanawiających parki wymienia się jako dopuszczone na teren parku, formy turystycznego użytkowania określone następującymi hasłami: turystyka /bez bliższego sprecyzowania jej form/, rekreacja, turystyka krajoznawcza, turystyka kwalifikowana, formy rekreacyjno-wypoczynkowe.

Funkcja turystyki jest wpisywana również w plany zagospodarowania przestrzennego. I tak w opracowaniu planistycznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego parku krajobrazowego "Nad Bronią" /1983/ - /obecnie Lasy Janowskie/, za podstawową funkcję parku uznano ochronę szczegółowych wartości przyrodniczych, krajobrazowych i historycznych oraz idcowych obszaru. Jako funkcje użytkowe uznano: dydaktykę, turystykę i rekreację, kulturę, naukę.

Tabela 1

Parki Krajobrazowe w Polsce

stan w dniu 31.12.1988 r.

Lp.	Park	Województwo	Rok utworzenia	Powierzchnia ha		
				parku	otuliny	ogółem
1	2	3	4	5	6	7
1	Szczeciński	szczecińskie	1982	6 700	15 603	22 303
2	Iński	szczecińskie	1981	16 563	35 280	51 843
3	Drawski	koszalińskie	1979	41 430	22 212	63 642
4	Dolina Słupi	ślupskie	1981	37 040	83 170	120 210
5	Nadmorski	gdańskie	1978	15 491	12 119	27 610
6	Trójmiejski	gdańskie	1979	20 104	13 000	33 104
7	Kaszubski	gdańskie	1983	34 544	-	34 544
8	Wdzydzki	gdańskie	1983	17 650	-	17 650
9	Tucholski	bydgoskie	1985	36 983	15 946	52 929
10	Mierzeja Wiślna	elbląskie	1985	3 837	18 503	22 390
11	Wzniesienie Elbląskie	elbląskie	1985	10 036	23 256	33 292
12	Brodnicki	toruńskie	1985	10 462	11 778	22 240
13	Hozurski	olsztyńskie, suwalskie	1977	49 616	19 603	69 219
14	Suwalski	suwalskie	1976	6 284	8 617	14 901
15	Narwiański	białostockie	1985	20 915	27 000	47 915

1	2	3	4	5	6	7
16	Gostynińsko-Włocławski	płockie, włocławskie	1979	38 949	12 395	51 344
17	Pezczewski	gorzowskie	1986	18 777	38 810	57 587
18	Łagowski	gorzowskie, zielonogórskie	1985	4 500	5 570	10 070
19	Bolimowski	skierniewickie	1986	17 900	8 000	25 900
20	Mazowiecki	siedleckie, warszawskie	1986, 1987	14 370	7 822	22 492
21	Kozienicki	radomskie	1983	15 098	30 437	45 535
22	Kazimierski	lubelskie	1979	13 670	25 000	38 670
23	Poleski	chełmskie	1983	10 500	17 000	27 500
24	Sobiborski	chełmskie	1983	10 000	9 000	19 000
25	Chełmski	chełmskie	1983	14 000	9 500	23 500
26	Strzelecki	chełmskie	1983	3 800	6 500	10 300
27	Lasy Janowskie	tarnobrzесьkie	1978	23 400	39 550	62 950
28	Zespół Parków 1/ Ponidzia	kielockie	1987	39 875	42 772	82 647
29	Załęczański	sieradzkie	1978	7 106	7 172	14 278
30	Zespół Jurajskich 2/ Parków	częstochowskie, krakowskie, katowickie	1980-82	103 860	142 416	246 276
31	Zywiecki	bielskie	1986	35 870	21 790	57 660
32	Śnieżnicki	wałbrzyskie	1981	18 320	10 480	28 800
33	Gór Stożowych	wałbrzyskie	1981	9 650	3 950	13 600

1/ 3 parki
2/ 7 parków

1	2	3	4	5	6	7
34	Kołążański	wałbrzyskie	1981	3 800	700	4 500
35	Popradzki	nowosądeckie	1987	54 393	23 945	78 338
36	Jeleniowski	tarnobrzyskie, kieleck.	1988	11 499	2 894	4 393
37	Sieradowicki	kieleckie	1988	11 465	13 669	25 134
38	Suchodniowsko-Oblęborski	Kieleckie	1988	21 474	21 610	43 084
39	Cisowsko-Orłowiński	kieleckie	1988	21 362	18 785	40 147
40	Puszczy Solskiej	zamojskie, przemyskie	1988	28 980	16 552	66 822
41	Krasnobrodzki	zamojskie	1988	9 390	30 794	40 184
42	Puszczy K ⁿ yszyńskiej	białostockie	1988	73 094	52 255	125 349
43	Przedborski	piotrkowskie, kieleckie	1988	16 640	14 490	31 130
44	Ślężański	wrocławskie	1988	7 589	4 449	12 038
45	Brudzeński	płockie	1988	3 452	4 064	7 516
R a z e m :				992 481	957 846	1 967 040

Zródło: Ministerstwo Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych, Departament Ochrony Przyrody i Powierzchni Ziemi.

PARKI KRAJOBRAZOWE STAN NA DZIEŃ 31·XII·1988

- 1 WIGIERSKI
- 2 SUWAŃSKI
- 3 MAZURSKI
- 4 NADMORSKI
- 5 ZAŁĘCZAŃSKI
- 6 TRÓJMIEJSKI
- 7 KAZIMIERSKI
- 8 DRAWSKI
- 9 GOSTYNIŃSKO-WŁOCŁAWSKI
- 10 ZESPÓŁ JURAJSKICH PARKÓW KRAJOBRAZ.
- 11 IŃSKI
- 12 SZCZECIŃSKI
- 13 DOLINA ŚLUPY
- 14 KŚIAŻAŃSKI
- 15 ŚNIEŻNICKI
- 16 GÓR STOŁOWYCH
- 17 POLESKI
- 18 SOBIBORSKI
- 19 CHEŁMSKI
- 20 STRZELECKI
- 21 KOZIENICKI
- 22 KASZUBSKI
- 23 WDZYDZKI
- 24 ŁASY JANOWSKIE
- 25 BRODNICKI
- 26 WZNIESIENIE ELBLĄSKIE
- 27 MIERZEJA WIŚLANA
- 28 ŁĄGOWSKI
- 29 TUCHOLSKI
- 30 NARWIAŃSKI
- 31 ŻYWIECKI
- 32 PSZCZEWSKI
- 33 MAZOWIECKI
- 34 BOLIMOWSKI
- 35 ZESPÓŁ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH PONIDZIA
- 36 ŚLĘŻAŃSKI
- 37 ZESPÓŁ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH GÓR ŚWIĘTOKRZYSKICH
- 38 POPRADZKI
- 39 PRZEDBORSKI
- 40 KRASNOBRODZKI
- 41 PUSZCZY SOLSKIEJ
- 42 PUSZCZY KNYSZYŃSKIEJ
- 43 BRUDZEŃSKI

PARKI KRAJOBRAZOWE / ŹRÓDŁO: J.KAMENIECKA, K.KAMENIECKI-1988/

W rozwinięciu omówienia form użytkowania turystycznego stwierdzono, że dopuszczone mogą być tylko takie formy, które nie stanowią zagrożenia lub konfliktu z nadrzędnym celem jakim jest ochrona przyrody i krajobrazu. Preferowane są więc: turystyka kwalifikowana /piesza, narciarska, kolarska, konna/, wypoczynek świąteczny w formie spacerów, zwiedzania, obserwacji przyrody, grzybobrania. Wykluczono lokalizowanie w parku stałych miejsc noclegowych oraz ośrodków obsługi turystycznej.

W różnych kolejnych zapisach dotyczących opracowań planistycznych dla poszczególnych parków mówi się o funkcjach turystyki i wypoczynku z potencjalną funkcją lecznictwa uzdrowiskowego /Plan generalny... 1980/, rekreacji z preferencją form turystyki krajoznawczej /Plan ... 1980/^{1/}, wypoczynku o charakterze pobytowym, poznawczym i wędrownym /Plan ... 1981/.

Według stanu na dzień 31.XII.1988 r. były w Polsce utworzone 53 parki krajobrazowe /por.tab.1, ryc.1/.

1.2. Analiza uwarunkowań rozwoju turystyki w parkach krajobrazowych.

1.2.1. Uwarunkowania prawne.

1.2.1.1. Podstawy prawne.

Na dzień dzisiejszy brak jest generalnej podstawy prawnej dla parków krajobrazowych. Obowiązując, bowiem ustawa o ochronie przyrody nie uwzględnia tej formy ochrony, co utrudnia w znacznym stopniu działalność dotyczącą określania

---

^{1/} Wigierski Park Krajobrazowy został w 1968 r. przemianowany na park narodowy.

zasad ich turystycznego użytkowania.

Parki krajobrazowe powoływane są na mocy uchwał wojewódzkich rad narodowych w oparciu o ustawę o ochronie i kształtowaniu środowiska z 31 stycznia 1980 r. Poszczególne uchwały WRN uchwalające parki różnią się między sobą zapisami dotyczącymi zasad i zakresu turystycznego użytkowania.

Specyficznym aktem prawnym jest plan zagospodarowania przestrzennego. Poszczególne opracowania planistyczne stosują odmienne ustalenia dotyczące zakresu i sposobu turystycznego korzystania z obszarów parków.

1.2.1.2. Docelowy rygor ochrony.

Założony w koncepcji ochrony krajobrazu program dot. powołania 7 kolejnych parków narodowych realizowany jest nadzwyczaj wolno /dotychczas powstały tylko - Gorczański Park Narodowy oraz Wigierski Park Narodowy/, na co składa się szereg przyczyn. Tymczasem postępująca degradacja środowiska budzi uzasadnione obawy, że odwlekanie tworzenia nowych parków narodowych może spowodować utratę przez dany obszar wartości, które mają podlegać ochronie. Stąd w kilku przypadkach w celu zabezpieczenia tych obszarów ustanowiono przejściowo w ich obrębie parki krajobrazowe /np. Wigierski, Gór Stożowych/.

Świadomość tej przejściowości dotyczącej docelowego rygoru ochrony towarzyszyć powinna od momentu formułowania uchwał WRN o powołaniu parku krajobrazowego poprzez wszelkie działania planistyczne na tym obszarze, a więc również przy formułowaniu kierunków turystycznego rozwoju parku.

1.2.2. Uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze.

Uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze mają zasadniczy wpływ na rozwój turystyki. Wiąże się ona przede wszystkim z występowaniem walorów jakie środowisko- geograficzno-przyrodnicze przedstawia dla rozwoju różnych form ruchu turystycznego.

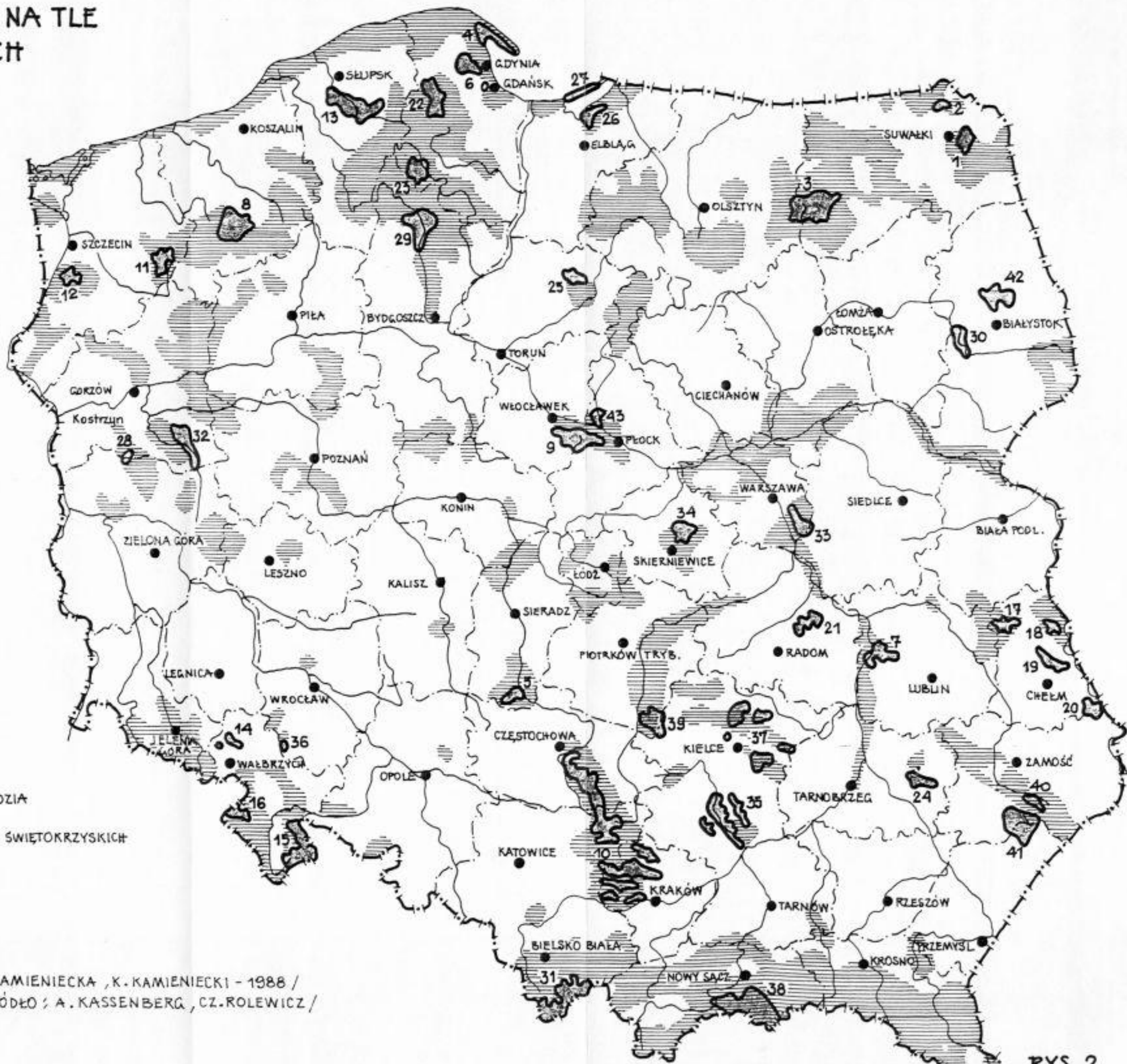
W oparciu o przeprowadzoną przez G. Rogalewskiego /1974/ klasyfikację walorów turystycznych dzielimy je na: wypoczynkowe, krajoznawcze i specjalistyczne. W pracach nad planem przestrzennego zagospodarowania turystycznego Polski do 1990 r. /Plan... 1973/ przeprowadzono waloryzację środowiska geograficzno-przyrodniczego Polski i wydzielono rejony turystyczne I, II, III kategorii. Analiza rozmieszczenia parków krajobrazowych na tle rejonów turystycznych kat. I i II /por. ryc. 2/ wykazała, że ponad 90% istniejących parków krajobrazowych znajduje się w obrębie tych rejonów. Tym samym środowisko parków przedstawia wysokie walory turystyczne.

1.2.3. Uwarunkowania społeczne.

Uwarunkowania społeczne przejawiają się w rosnącym zapotrzebowaniu na przyrodniczą przestrzeń nadającą się do wypoczynku codziennego, cotygodniowego i dorocznego. Parki krajobrazowe spełniają w tym zakresie owo zapotrzebowanie oferując otwarte tereny przyrodnicze. Atrakcyjność turystyczna parków i ich położenie na tle obszarów zurbanizowanych generują owo zapotrzebowanie, które w odniesieniu do poszczególnych parków ma zasięg: krajowy, regionalny lub lokalny.

PARKI KRAJOBRAZOWE NA TLE REGIONÓW TURYSTYCZNYCH

WIGIERSKI
 SUWAŃSKI
 MAZURSKI
 NADMORSKI
 ZALECZAŃSKI
 TRÓJMIEJSKI
 KAZIMIERSKI
 DRAWSKI
 GOSTYŃSKI-WŁOCŁAWSKI
 ZESPÓŁ JURAJSKICH PARKÓW KRAJOBRAZ.
 INSKI
 SZCZĘCIŃSKI
 DOLINA ŚLUPY
 KSIĄŻAŃSKI
 ŚNIEŻNICKI
 GÓR STOŁOWYCH
 POLESKI
 SOBIBORSKI
 CHEŁMSKI
 STRZELECKI
 KOZIENICKI
 KASZUBSKI
 WDZYDZKI
 LASY JAWOWSKIE
 BRODNICKI
 WZNIESIENIE ELBLĄSKIE
 MIERZEJA WIŚLANA
 ŁĄKOWSKI
 TUCHOLSKI
 NARWIANSKI
 ŻYWIECKI
 PSZCZEWSKI
 MAZOWIECKI
 BOLIMOWSKI
 ZESPÓŁ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH PONIDZIA
 ŚLĘZAŃSKI
 ZESPÓŁ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH GÓR ŚWIĘTOKRZYSKICH
 POPRADZKI
 PRZEDBORSKI
 KRASNOBRODZKI
 PUSZCZY SOLSKIEJ
 PUSZCZY KNYSZYŃSKIEJ
 BRUDZEŃSKI

Przykładowo takie parki jak Nadmorski czy Mierzeji Wiślanej są uważane przez społeczeństwo za tradycyjne miejsca letniego wypoczynku dorocznego. Inne parki jak Trójmiński lub Szczeciński są przede wszystkim miejscem codziennego wypoczynku po pracy mieszkańców Trójmiasta i Szczecina, a z kolei Zespół Jurajskich Parków Krajobrazowych w województwie katowickim jest wykorzystywany przede wszystkim przez mieszkańców regionu.

1.2.4. Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne.

1.2.4.1. Wielkość parków.

Parki krajobrazowe różnią się znacznie między sobą wielkością obszaru, którą można rozpatrywać ogółem dla parku i jego strefy ochronnej oraz wyłącznie dla obszaru Parku. Biorąc pod uwagę wielkość samego Parku do największych należą: Puszczy Kruszyńskiej o powierzchni 73.094 ha, Orlich Gniazd o powierzchni 59.660 ha, Popradzki o powierzchni 54.393 ha, Mazurski o powierzchni 49.616 ha, Drawski o powierzchni 41.400 ha, Gostynińsko-Włocławski o powierzchni 38.900 ha, najmniejsze natomiast to parki: Stawki o powierzchni 1800 ha, Mierzeja Wiślana o powierzchni 3400 ha, Brudzeński o powierzchni 3452 ha, Kejażański o powierzchni 3800 ha, Strzelecki o powierzchni 3300 ha czy Łagowski o powierzchni 4500 ha. Proporcja pomiędzy najmniejszym a największym wynosi jak 1:40.

Tak duża rozpiętość w wielkości powierzchni poszczególnych parków pozwala na ich podział z tego punktu widzenia^{1/}:
1/ propozycja autorska

poniżej 3000 ha - parki małe

3000 ha - 15000 ha - parki średnie

15000 ha - 25000 ha - parki duże.

ponad 25000 ha - parki bardzo duże

Naliczniejszą grupę stanowią parki o średniej wielkości /por. tab. 2/.

1.2.4.2. Położenie parków na tle obszarów zurbanizowanych.

Analiza położenia parków z punktu widzenia obszarów zurbanizowanych /por. ryc. 3/ wykazała, że wyróżnić można parki leżące w obrębie lub na styku z aglomeracją /Trójmiejski, Szczeciński, Książęński, Zespół Jurajskich Parków/, Parki usytuowane pomiędzy aglomeracjami /Gostynińsko-Włocławski, Brudzeński, Przedborski/ lub wręcz peryferyjnie /Gobiborski, Suwalski, Łagowski/. Położenie parków w stosunku do aglomeracji ma duży wpływ na wielkość i charakter ruchu turystycznego w ich obrębie.

1.2.4.3. Położenie parków na tle obszarów ekologicznego zagrożenia.

Rozpatrując położenie parków na tle obszarów ekologicznego zagrożenia stwierdzono, że 9 parków leży w obrębie obszarów klęski ekologicznej, 6 parków na obszarze o zanieczyszczonym środowisku we wszystkich elementach, 3 parki na obszarze o silnie zanieczyszczonym powietrzu /por. ryc. 4/. Wynika z tego, że prawie 30% istniejących obecnie parków krajobrazowych nie nadaje się do pełnienia funkcji turystycznej mającej na celu odnowę się człowieka. To, że ruch tu-

Tabela 2

Typy parków krajobrazowych z punktu widzenia wielkości ich powierzchni.

1. Stanki	1 800	- park mały
2. Mierzeja Wiślana	3 400	}
3. Grudzeński	3 452	
4. Kołczański	3 800	
5. Strzelecki	3 900	
6. Łagowski	4 500	
7. Rudniański	4 610	
8. Bielański-Tyniecki	5 410	
9. Suwalski	6 234	
10. Kozubowski	6 643	} parki średnie
11. Szczeciński	6 700	
12. Dąbniański	6 970	
13. Załęczański	7 106	
14. Ślężański	7 589	
15. Wzniesienia Elbląskie	8 511	
16. Kraśnobrodzki	9 390	
17. Gór Stożowych	9 650	
18. Sobiborski	10 000	
19. Szaniecki	10 358	
20. Brodnicki	10 462	
21. Poleski	10 500	
22. Tenczyński	11 660	
23. Kazimierski	13 370	
24. Dolinki Krakowskie	13 650	
25. Jeleniowski	13 860	} parki duże
26. Chożński	14 000	
27. Mazowiecki	14 370	
28. Kozienicki	15 098	
29. Nadmorski	15 491	
30. Iński	16 563	
31. Przedborski	16 640	
32. Wdzydzki	17 650	
33. Bolimowski	17 900	
34. Śnieżnicki	18 320	
35. Paszczewski	18 777	
36. Trójmiejski	20 104	

c.d. tabeli 2

37. Narwiański	20 915	parki duże
38. Cisowsko-Orłowski	21 362	
39. Suchodniowsko-Oleśborski	21 474	
40. Nadnidziański	22 874	
41. Lasy Janowskie	23 400	
42. Sieradowicki	25 134	parki bardzo
43. Puszczy Solskiej	28 980	
44. Kaszubski	34 544	
45. Żywiecki	35 870	
46. Tucholski	36 983	
47. Dolina Skupi	37 040	
48. Gostynińsko-Włocławski	38 949	
49. Drawski	41 430	
50. Mazurski	49 616	
51. Popradzki	54 393	
52. Orlich Gniazd	59 660	
53. Puszczy Knyszyńskiej	73 094	

---

rystyczny w tych parkach istnieje wynika z dwóch powodów, a to rozwiniętej bazy turystycznej oraz zbyt małej świadomości ekologicznej społeczeństwa.

1.2.4.4. Zagrożenia i konflikty wewnętrzne.

Podstawowe zagrożenia i konflikty powstające w obrębie parków krajobrazowych wynikają z funkcji:

- gospodarki leśnej /intensywne wyręby, zagęszczanie sieci dróg leśnych/.
- gospodarki rolnej /chemizacja środowiska oraz zanieczyszczenia wynikające z gnojowicowania/.
- gospodarki wodnej /nadmierne niewłaściwe melioracje/.
- osadnictwa /presja budownictwa, zagęszczanie sieci infrastruktury technicznej, zrzuty ścieków/.
- turystyki /nadmierna niekontrolowana penetracja parków, presja budownictwa lotniskowego, niski standard obiektów i urządzeń turystycznych/.
- komunikacji /hałas, spaliny/.
- przemysłowej - górnictwa odkrywkowego /trwałe zmiany w krajobrazie i stosunkach wodnych/.

Wymienione zagrożenia wywołują pogarszanie się jakości przyrody, a w konsekwencji tego jakości życia/w tym wypoczynku/, poprzez:

- kurczenie się powierzchni czynnych biologicznie np. przez zajmowanie obszarów pod zabudowę,
- spadek dyspozycyjności zasobów przyrodniczych /np. przez zanieczyszczenie wód, powietrza/.
- rosnący deficyt przestrzeni, wynikający m.in. ze zbyt dużego zagęszczenia lub rozproszenia zabudowy, braku ładnego prze-

strzennego, degradacji środowiska.

1.2.4.5. Struktura użytkowania ziemi.

Analiza udziału procentowego w parkach trzech podstawowych rodzajów użytkowania /lasy, użytki rolne, wody/ kształtuje się bardzo różnie. Dysproporcje w tym zakresie pomiędzy poszczególnymi parkami obrazuje rys.5, z którego wynika, że generalnie w parkach dominuje krajobraz leśny.

Próbę ustalenia typów parków krajobrazowych z punktu widzenia rodzaju użytkowania /por. M.Baranowska-Janota 1986/ oparto na następujących założeniach:

- 1/ pominięto w rozważaniach powierzchnie mniejsze niż 10%.
- 2/ przy przewadze jednego rodzaju użytkowania nad każdym innym wynoszącej co najmniej 55% powierzchni parku, wydzielono jednorodny typ parku /np.leśny/.
- 3/ gdy różnica pomiędzy poszczególnymi rodzajami użytkowania była mniejsza niż 55% powierzchni wydzielono typy mieszane /np. leśno-rolny lub rolno-leśny/, wymieniając na pierwszym miejscu przeważający rodzaj użytkowania.

Na podstawie takich założeń wydzielono 7 typów parków krajobrazowych, a w tym:

Typy jednorodne:

- leśny /zakwalifikowano 32 parki/ L
- rolny /zakwalifikowano 9 parków/ R
- wodny /zakwalifikowano 1 park/ W

Typy mieszane:

- leśno-rolny /zakwalifikowano 4 parki/ LR
- Leśno-wodno-rolny /zakwalifikowano 2 parki/ LWR

Tabela 3

Intensywność wykorzystania parku, wyrażona gęstością zaludnienia
/uwzględniono wyłącznie parki dla których uzyskano dane/.

Nazwa parku	Gęstość zaludnienia os./km ²	Stopień intensywności wykorzystania parku
Wigierski	21	średni
Suwalski	13	mały
Mazurski	17	średni
Załęczański	25	średni
Drawski	14	mały
Gostyniński-Włocławski	78	duży
Iński	7	mały
Szczeciński	0	mały
Dolina Słupi	16	średni
Poloski	0	mały
Sobiborski	5,4	mały
Chełmski	16	średni
Strzelecki	1,1	mały
Kozienicki	3	mały
Brodnicki	18	średni
Wzniesienia Elbląskie	21	średni
Mierzeja Wiśłana	34	średni
Łagowski	33,3	średni
Tucholski	6,6	mały
Narwiański	84	duży
Pszczenski	5,3	mały
Mazowiecki	19	średni
Bolimowski	16	średni
Szaniecki	37,5	średni
Nadnidziański	73,5	duży
Kozubowski	23,6	średni
Pużycy Solskiej	6,2	mały
Krasnobrodzki	48,0	średni
Pużycy Krzyżyńskiej	36,0	średni
Przedborski	40,1	średni

Dla scharakteryzowania turystycznego użytkowania parków krajobrazowych przeprowadzono szczegółową analizę wybranych parków^{1/} według następującego zestawu kryteriów:

1/ Rodzaj turystyki ze względu na czasokres jej trwania:

- doroczny wypoczynek pobytowy
- turystyka weekendowa
- turystyka codzienna

2/ Formy ruchu turystycznego

- turystyka krajoznawcza
- turystyka kwalifikowana
- rekreacja /wypoczynek/
- lecznictwo uzdrowiskowe

3/ Ruch turystyczny

- wielkość ruchu turystycznego
- sezonowość ruchu turystycznego
- organizacja ruchu turystycznego
- przestrzenne rozłożenie ruchu turystycznego
- pochodzenie ruchu turystycznego

4/ Zagospodarowania turystyczne

- baza noclegowa i gastronomiczna
- urządzenia turystyczne

5/ Stopień i rodzaj zagrożeń wynikających z turystyki.

Przeprowadzona analiza wykazała, że wyróżnić można kilka typów turystycznego użytkowania parków, a to:

^{1/} Charakterystyka funkcji turystycznej w parkach krajobrazowych: Bileńsko-Tyniecki, Tucholski, Mazowiecki, Żywiecki, Kozieński, Stożowogórski, Kazimierski, Spiski /oprac. B. Pajak/, Wdzydzki, Nadmorski, Iński, Szczeciński, Drawski, Trójmiejski, Wzniesienia Elbląskie /oprac. R. Bar/, Zespoły Jurajskich Parków Krajobrazowych /oprac. E. Joseph-Tomaszewska: Kaszubski /oprac. K. Tylman/, Mierzei Wiślanej /oprac. B. Bańkowska/, Zespołu Parków Krajobrazowych Poniądzia, Poleski, Roztocza Tomaszewskiego, Puszczy Solskiej /oprac. T. Chmielewski/ M-pisy w IGPIK O/Kraków.

- Typ I - parki w których dominuje doroczny wypoczynek pobytowy nad innymi rodzajami turystyki rozpatrywanymi pod kątem czasokresu jej trwania. Typowym przykładem jest Nadmorski Park Krajobrazowy.
- Typ II - parki w których doroczny wypoczynek pobytowy oraz turystyka weekendowa mają równorzędne znaczenie. Przykładem są parki: Jdziedzki, Iński, Żywiecki, Stożowogórski.
- Typ III - parki, w których dominujące znaczenie ma turystyka weekendowa. Zalicza się tu np. Zespół Jurajskich Parków Krajobrazowych woj. katowickiego.
- Typ IV - parki, w których turystyka codzienna i weekendowa mają równorzędne znaczenie. Są to przykładowo parki Trójmiejski i Szczeciński.

Z kolei analiza nasilenia występujących form ruchu turystycznego wykazała, że układają się one w następującej kolejności:

- wypoczynek, który uznać należy za dominującą formę ruchu turystycznego, a w ramach którego odbywa się plażowanie, spacerowanie, pływanie, gry sportowe, zbieractwo płodów leśnych, uprawa ogródków działkowych itp..
- turystyka krajoznawcza, która większe znaczenie ma tylko w parkach w których znajdują się obiekty kultury materialnej - przykładem Kazimierski Park Krajobrazowy lub wybitne osobliwości przyrody jak np. w parku Stożowogórskim. W innych parkach ta forma ruchu turystycznego albo nie występuje albo ma niewielkie znaczenie,
- turystyka kwalifikowana wymagająca specjalistycznych umiejętności, kondycji fizycznej, odpowiedniego sprzętu, nie-

jednokrotnie specjalnych uprawnień, a obejmująca np. żeglarstwo, kajakerstwo, turystykę motorowodną, narciarstwo, turystykę pieszą górską lub nizinną. Turystyka kwalifikowana uprawiana jest przede wszystkim w parkach w których występują wybitne walory dla tych form ruchu turystycznego. Przykładowo są to parki: Mazurski, Suwalski, Żywiecki, Śnieżnicki. W innych parkach ta forma ruchu turystycznego ma charakter marginalny, ograniczony do wędrówek pieszych o niezbyt dużym nasileniu,

- lecznictwo uzdrowiskowe, występuje sporadycznie. Ma miejsce tylko w tych parkach w obrębie których znalazły się miejscowości uzdrowiskowe. Są to np. Kazimierski Park Krajobrazowy z Nałęczowem, Szaniecki Park Krajobrazowy z Busko-Zdrojem.

Ze względu na brak odpowiednich badań wielkość ruchu turystycznego w większości parków krajobrazowych można określić tylko drogą pośrednią poprzez analizę zniszczeń środowiska przyrodniczego. I tak wyróżnić można:

- ruch turystyczny przekraczający chłonność przyrodniczą parku, gdzie zniszczenia środowiska są tak duże, że nie regenerują się w ciągu roku - dotyczy to takich parków jak np.: Nadnorskiego, Trójmiejskiego, Mierzeji Wiślanej, Szczecińskiego,
- ruch turystyczny na poziomie chłonności przyrodniczej, gdzie zniszczenia środowiska przyrodniczego ulegają regeneracji poza sezonem turystycznym dotyczy to takich parków jak np.: Ińskiego, Tucholskiego, Żywieckiego,
- ruch turystyczny poniżej chłonności turystycznej. Ma on miejsce np. w Sobiborskim Parku Krajobrazowym.

Analiza przestrzennego rozłożenia ruchu turystycznego wykazała, że w większości przypadków występują w parkach miejsca

Inaczej, sposób postępowania na obszarach parków krajobrazowych określić można jako gospodarkę ochronną czyli działalność nie powodującą degradacji naturalnych walorów środowiska.

Cele gospodarki ochronnej dyktowane są między innymi przez rolę parków krajobrazowych w utrzymywaniu wysokiej aktywności ekologicznej całych regionów. Polega to na:

- regulacji stosunków wodnych przez ochronę ekosystemów wodnych, bagiennych oraz wyeliminowaniu działań odwadniających,
- działaniu na klimat przez ochronę dużych kompleksów leśnych oraz eliminację na tych obszarach działalności prowadzących do zanieczyszczenia powietrza,
- ochronie naturalnych ekosystemów stanowiących ostoję rodzimych gatunków flory i fauny.

Celami gospodarki ochronnej jest:

- zachowanie naturalnych, typowych dla regionów elementów środowiska abiotycznego i biotycznego,
- zabezpieczenie unikalnych elementów środowiska,
- objęcie ochroną rezerwatową najcenniejszych elementów przyrody ożywionej i nieożywionej,
- zachowanie lub przywrócenie całej różnorodności ekosystemów naturalnych, półnaturalnych oraz sztucznych ukształtowanych w oparciu o rodzime zasoby środowiska, a także zachowanie całej zmienności gatunkowej,
- stopniowa restytucja zniszczonych elementów środowiska naturalnego.

Z celów gospodarki ochronnej wynikają następujące wytyczne dla prowadzenia wszelkiej działalności związanej z turystyką:

ła ona na:

- znalezienie najcenniejszych elementów i cech środowiska wymagających zabezpieczenia,
- wyeksponowanie typowych układów przyrodniczych dla celów krajoznawczych,
- kontrolę zachodzących zmian.

ZASADA II - W konkretnym parku krajobrazowym powinny mieć miejsce tylko określone formy ruchu turystycznego.

Realizacja takiej zasady wymaga każdorazowego ustalenia, które formy ruchu turystycznego mogą mieć miejsce w danym parku krajobrazowym. Uzyskać to można drogą wielowarstwowej analizy wszystkich sposobów turystycznego użytkowania parku przy pomocy takich kryteriów jak: obowiązujące akty prawne, cele i funkcje parków krajobrazowych w zakresie turystycznego użytkowania ich obszarów, rodzaje występujących walorów turystycznych, zapotrzebowanie społeczne na tereny turystyczno-wypoczynkowe.

Obowiązujące akty prawne

Obecnie nie ma podstawowego aktu prawnego, który określałby zakres turystycznego użytkowania parków krajobrazowych, ponieważ Ustawa o ochronie przyrody z 1949 r. nie uwzględnia tej formy ochrony. Natomiast w uchwałach wojewódzkich rad narodowych polecających parki krajobrazowe, jako sposoby ich turystycznego użytkowania wymieniane są:

turystykę /bez bliższego określenia form/, rekreację, turystykę krajoznawczą, turystykę kwalifikowaną, formy rekreacyjno-wypoczynkowe. Są to sformułowania ogólne nie pozwalające na precyzyjne ustalenie listy form turystycznego użytkowania

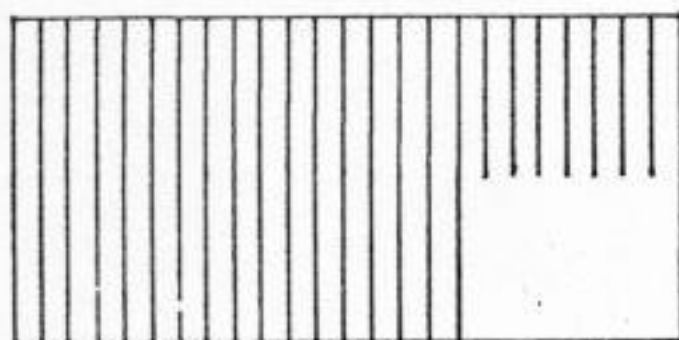

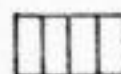

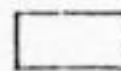
USTALANIE STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH /FAZA WYBORU TERENÓW/

RYC.6

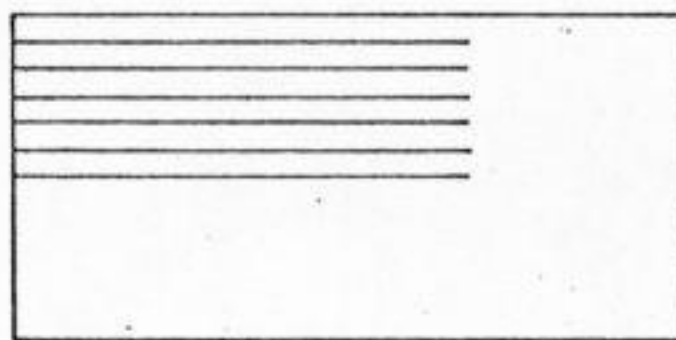
a. KWALIFIKACJA TERENU DO ROZ-
WOJU FUNKCJI TURYSTYCZNEJ

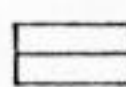

 TERENY KORZYSTNE

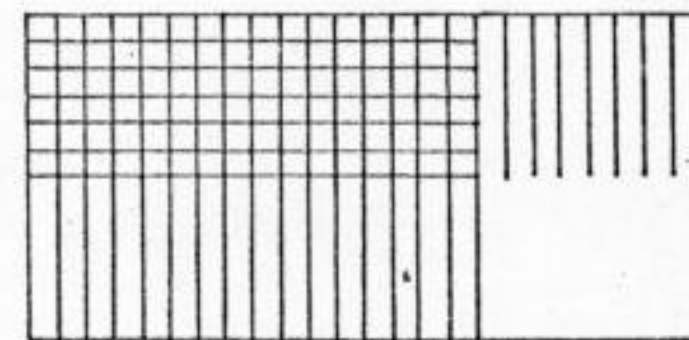
 TERENY NIEKORZYSTNE

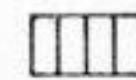
b. WYZNACZENIE OGRANICZEŃ
PRZESTRZENNYCH

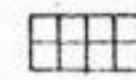

 TERENY WYKLUCZONE
Z KUCHU TURYSTYCZNEGO

c. KONFRONTACJA WYNIKÓW
ANALIZY a i b

 TERENY DOPUSZCZONE

 TERENY WYKLUCZONE

Stopień odkształcenia

Przyroda parków krajobrazowych w większości nosi ślady odkształceń od stanu naturalnego. Stopień i rodzaj tych odkształceń jest różny i rzutuje na możliwości użytkowania turystycznego obszaru. Z jednej strony niski stopień odkształcenia przyrody decyduje o jej znaczeniu dla ochrony zachowawczej, w tym aspekcie powinien być rozpatrywany w tym nurcie analizy. Z drugiej strony duży stopień zniszczeń przyrody wyznacza konieczność ograniczenia eksploatacji terenu, celem zapewnienia ^{możliwości} ~~możliwości~~ eliminacji najbardziej drastycznych odkształceń. Dlatego też szczególnej ochrony wymagają obszary o zniszczonej szacie roślinnej, zniszczonej pokrywie glebowej, miejsca o silnie wzmożonych procesach erozji itd.

Rola poszczególnych elementów środowiska w funkcjonowaniu fizjocenozy.

Na krajobraz parków składają się zróżnicowane ekosystemy o różnym zasięgu przestrzennym. Niektóre z nich odgrywają szczególną rolę w funkcjonowaniu fizjocenozy np. z racji wpływu na stosunki wodne całego regionu, czy też jako środowisko życia wielu cennych gatunków. I tak np. szczególnej ochronie powinny podlegać bagna, torfowiska, obszary wododziałowe, lasy na wydmach, obszary stepowe.

Rola w zapewnieniu funkcjonowania ekosystemów rolnych i leśnych jako układów produkcyjnych

Ekosystemy rolne i leśne parków krajobrazowych spełniają normalne funkcje produkcyjne i konieczne jest zapewnienie ciągłości tej produkcji. W związku z tym ochronie przed pene-

trację turystyczną oraz lokalizacją urządzeń służących turystyce podlegają:

- tereny użytkowane rolniczo o glebach I - IV klasy bonitacji,
- takie tereny leśne jak: szkółki, uprawy leśne, młodniki, plantacje nasienne, drzewostany nasienne, leśne powierzchnie doświadczalne, leśne powierzchnie wzorcowe, drzewostany objęte żywicowaniem.

Wyznaczanie przestrzennych ograniczeń dla turystyki na podstawie cech jakościowych

Suma wyników z przedstawionych analiz dotyczących cech jakościowych środowiska przyrodniczego decydować będzie o konieczności wyznaczenia ograniczeń dla poszczególnych sposobów użytkowania terenu. Ograniczenia mogą dotyczyć wszystkich form użytkowania i wtedy nastąpi całkowite wykluczenie terenu z ruchu turystycznego lub też form najbardziej agresywnych.

Wykluczenie danej formy użytkowania wystąpi gdy małej odporności na zagrożenie przez nią wywołane towarzyszą dodatkowo takie cechy jak:

- najwyższa rola danego ekosystemu dla ochrony zachowawczej,
- najwyższa rola danego ekosystemu w funkcjonowaniu fizjocenozy.

Ograniczenia dla turystyki wynikające z dużego odkształcenia mogą być czasowe, do momentu zregenerowania się przyrody lub też stałe, gdy występują przy małej odporności na daną formę użytkowania.

Analiza III - Podział parku na strefy odmiennego użytkowania turystycznego.

W studium dla turystycznego zagospodarowania Poleskiego Parku Krajobrazowego i jego przedpola /T.Chmielewski 1987/ wyznaczono trzy strefy: rekreacji świątecznej, wypoczynku letniskowego, turystyki kwalifikowanej.

Z kolei w podobnym studium przeprowadzonym dla Zespołu obszarów chronionych Roztocza i Puszczy Solęskiej /T.Chmielewski, 1987/ wyznaczono sześć stref użytkowania turystycznego: wypoczynku sobotnio-niedzielnego, pobytowego, turystyki kwalifikowanej, lecznictwa uzdrowiskowego, sportów zimowych, wycieczek o profilu kulturowym.

Układ strefowy Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego /R.Żurawski, 1987/ opracowano jako wypadkową nakładania się takich systemów przestrzennych jak: ochrony rezerwatowej przyrody, krajobrazu i rekreacji. Wydzielono pięć stref:

- rezerwatową, w której dla funkcji rekreacyjnej dopuszcza się wyłącznie przejścia wyznaczonymi szlakami i ścieżkami,
- intensywnego użytkowania rekreacyjnego krawędzi wysoczyzny,
- leśną, dopuszczoną dla rekreacji zgodnie z ogólnymi zasadami dla parków krajobrazowych,
- chronionego krajobrazu rolniczego, w której dopuszcza się lokalizowanie miejsc biwakowych,
- bezpośredniej ochrony Parku, która powinna zatrzymywać maksymalnie dużą część ruchu turystycznego związanego z wypoczynkiem codziennym i świątecznym.

Reasumując, każdy park krajobrazowy łącznie ze swoją strefą ochronną powinien być podzielony na niekolidujące ze sobą strefy odmiennego użytkowania i zagospodarowania turystycznego.

Generalnie powinny być wydzielone trzy strefy:

znajdować się powinno centrum informacyjne obsługiwane przez przewodników turystycznych, wejścia drugorzędne powinny być wyposażone w bramy-parku, które w zależności od popularności wejścia powinny mieć formę odrębnego obiektu lub tablicy informacyjnej.

A punktach informacji turystycznej powinna odbywać się sprzedaż materiałów popularyzacyjnych o parku oraz pamiątek związanych z parkiem.

- ścieżki dydaktyczne, które powinny przebiegać przez najbardziej atrakcyjne obszary parku. Specjalne informacje w postaci gablot, tablic umieszczone wzdłuż ścieżki powinny sygnalizować miejsca na które należy zwrócić szczególną uwagę.

2. Urządzeń specjalistycznych, służących uprawianiu poszczególnych form ruchu turystycznego. Zaliczyć tu np. należy:

- place zabaw i gier,
- urządzone plaże,
- przystanie wodne,
- wyciągi narciarskie i towarzyszące im trasy,
- tory saneczkowe,
- lodowiska,

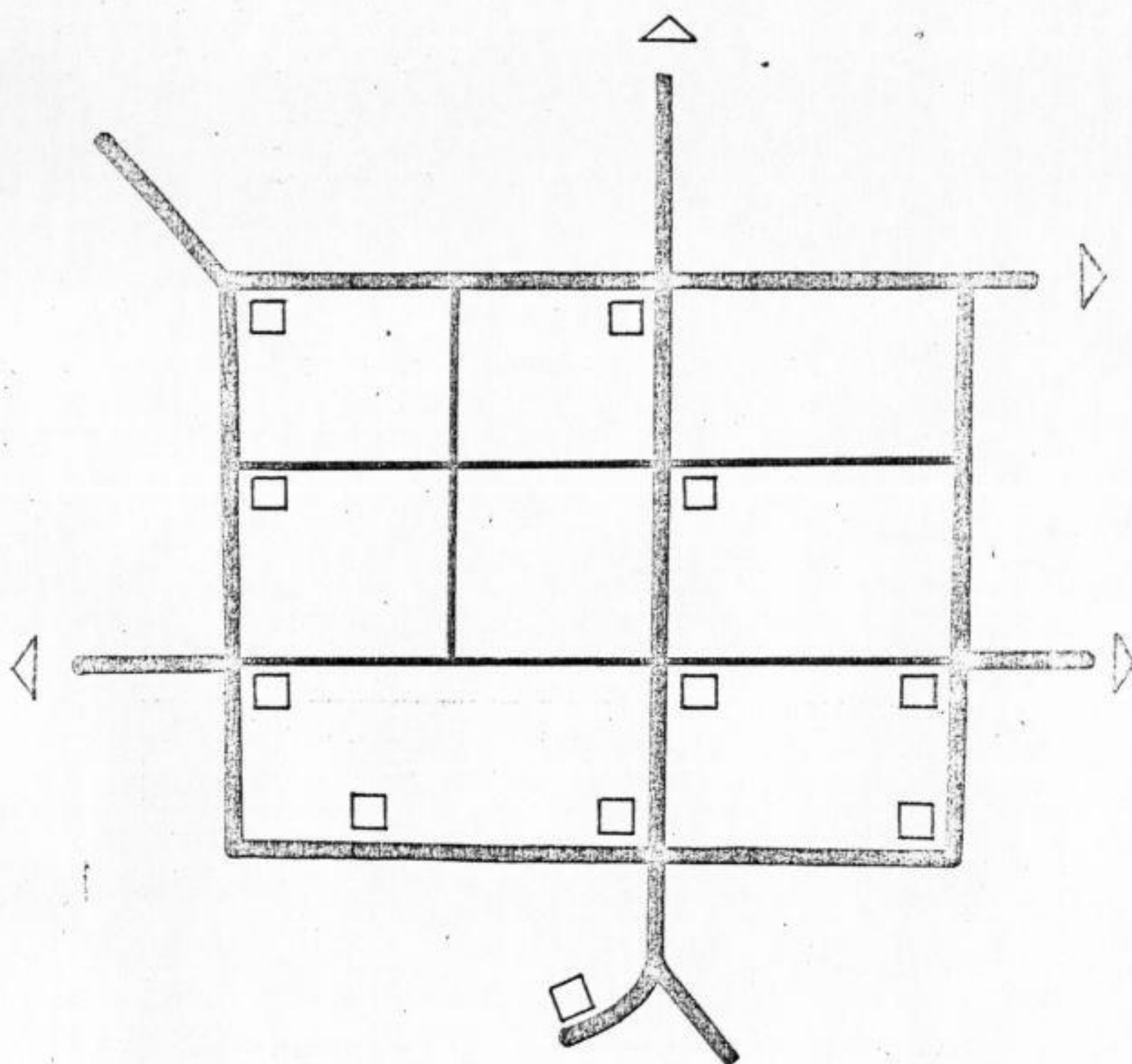
Ta grupa urządzeń lokalizowana być powinna w strefie przeznaczonej do skoncentrowanego użytkowania turystycznego.

Z kolei np.:

- stacje wodne,
- parkingi leśne,

mogą być lokalizowane w strefie przeznaczonej do ekstensywnego użytkowania.

- DROGI GŁÓWNE
- DROGI DRUGORZĘDNE
- PARKINGI

NA PODSTAWIE: J. FRIEDBERG, J. KOZŁOWSKI, J. ZADOROŻNA / 1977 /

należy za niekorzystny ze względu na gęste pocięcie obszaru siecią dróg i możliwość równomiernej ingerencji turystów w cały obszar parku.

Układ obwodnicowy okala obszar i powoduje, że ruch koncentruje się na głównych trasach, można nim łatwo sterować w zależności od sytuacji, potrzeb i możliwości. Obsługa miejscowości położonych wewnątrz odbywa się poprzez sięgacze /por. ryc. 8 /

Układ sięgaczowy, charakteryzuje się koncentracją ruchu na głównych ciągach, nie posiada powiązań poprzecznych /por. ryc. 9 /.

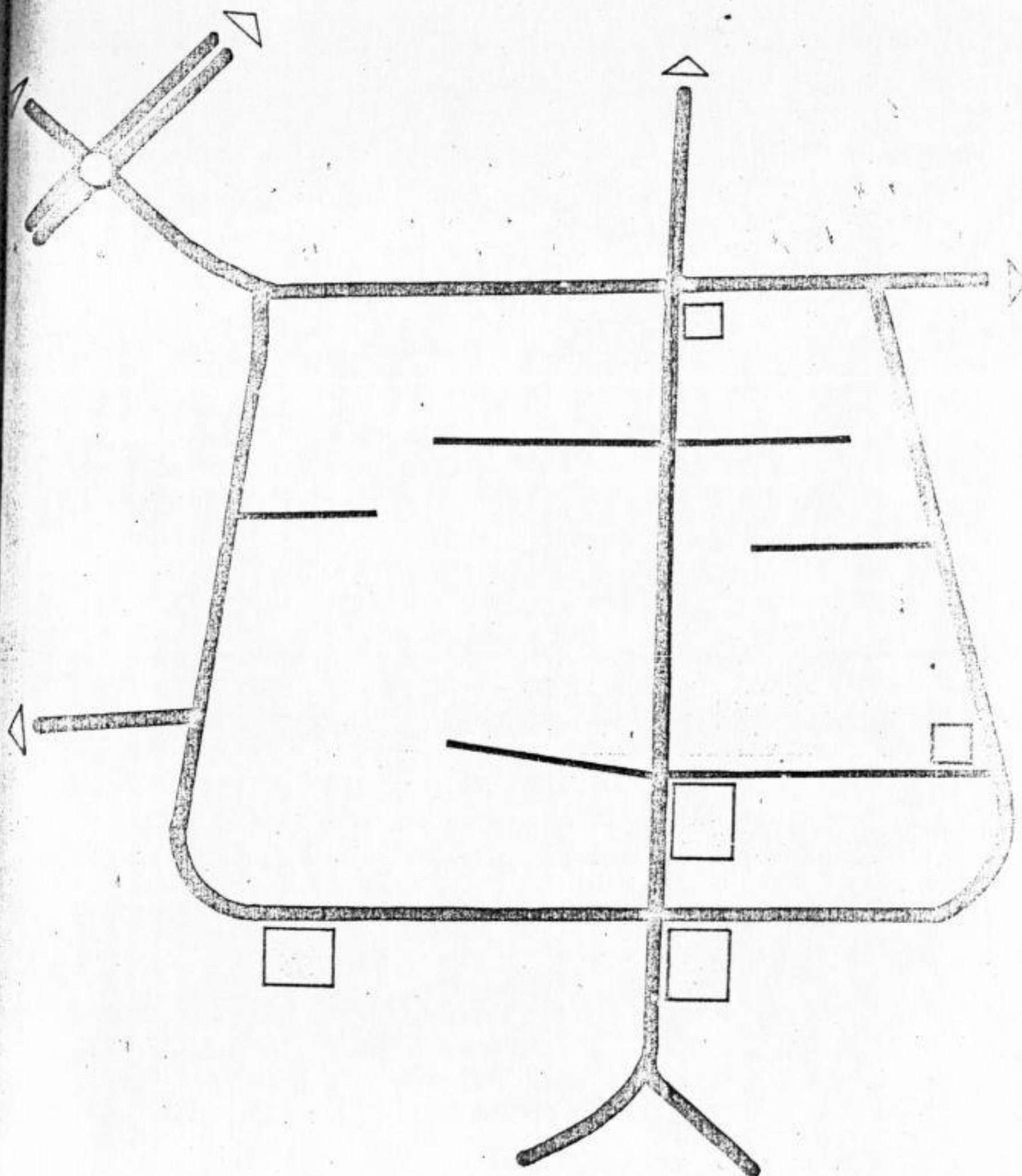
Układ ten będzie miał szczególne zastosowanie w odniesieniu do parków krajobrazowych górskich i nadmorskich. W pierwszym przypadku ruch kołowy można w takim układzie wprowadzać w poszczególne, wybrane doliny na określoną odległość.

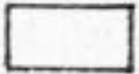
W przypadku drugim z głównego ciągu przebiegającego poza parkiem można sięgaczami doprowadzać ruch do poszczególnych miejscowości.

Układ mieszany, łączy w sobie zasady układu rusztowego z sięgaczowym. Układ ten daje stosunkowo dużą gęstość sieci i rozproszenie ruchu. Z tych względów nie powinien być stosowany w parkach krajobrazowych.

Układ promieniasty, to układ rozprowadzający ruch z punktu centralnego w różne strony. Układ ten nie będzie miał zastosowania w parkach krajobrazowych.

b/ układ parkingowy, który może mieć charakter układu skoncentrowanego, obejmującego duże parkingi o charakterze strategicznym, lub charakter układu rozproszonego obejmującego

- DROGI GŁÓWNE
- DROGI DRUGORZĘDNE
- PARKINGI
- PARKINGI ZAPOROWE

